

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

Добитник награде „Десанка Максимовић“, за укупан допринос српској поезији, књижевник Живорад Недељковић (Краљево, 1959), суштински упућује на сазнање да је уметничко стваралаштво јединствени свет и да у њему нема стварне разлике између периферије и центра, између великих и малих ствари, између прошлости и садашњости, а ако та разлика и постоји онда је за песника „периферија“ предност која му доноси мир, самоћу и непосредни додир са изворним облицима живота и природом. Вишегодишњи истрајан песнички и књижевно-уреднички рад овога ствараоца исказан је кроз бројне књиге песама. Овом приликом издвајамо само неке од наслова: *Погрешна прогноза* (1991), *Мајка* (1994), *Тутин и још педесет песама* (1998), *Језик увелико* (2000), *Тачни стихови* (2001), *Сушти послови* (изабране и нове песме, 2002), *Негде близу* (2003), *Други неко* (2005), *Овај свет* (2009), *Неумерени рад година* (изабране песме, 2011. у оквиру 48. Дисовог пролећа), *Талас* (2012), *Улазак* (2014), *Дете* (2019), *Најлепше вештине* (за децу, 2020). Указујемо и на књигу песама на француском језику *Suprématie de la Métaphore* (превод Данице Трифуновић и Јовице Станковића), која је објављена 2012. године, као и на двојезично издање изабраних песама на македонском и српском језику (превод Риста Василевског), под насловом *Звездано поље* које је објављено 2014. године и сл.

Недељковић је добитник бројних књижевних награда. Указујемо на рана признања која је добио на фестивалима за младе песнике тадашње Југославије, на „Златну струну“ на фестивалу „Смедеревска песничка јесен“ (1990), као и на „Дисово пролеће“ за први необјављени песнички рукопис (1991). Иза тога су уследиле бројне престижне награде: „Змајева награда“ Матице српске (2000), награда „Бранко Миљковић“ (2001) за збирку *Тачни стихови*, награда „Ђура Јакшић“ за збирку *Негде близу* (2003), награде „Меша Селимовић“ и „Јефимијин вез“ за збирку *Овај свет* (2009), а награда „Васко Попа“ за збирку *Талас* (2012). За укупно стваралаштво добио је „Дисову награду“ (2011), за збирку *Улазак* добио је награду „Раде Драинац“ (2015), награду „Грачаничка повеља“ добио је 2015. године, а 2016. године је добио „Жичку хрисовуљу“ „за поезију унутарње светлости и срчане потраге за смислом“. Поводом „Змајеве награде“ приређен је зборник текстова *Поезија Живорада Недељковића* (2003), а поводом „Дисове награде“ зборник *Живорад Недељковић, песник* (2017). Поезија му је превођена на више језика, а овом приликом издавајмо: енглески, пољски, шпански, њемачки, руски и француски језик и сл.

Основни постулати песничког света, а самим тим и стваралачке поетике Живорада Недељковића, почивају на изразитој лиричности, на трагању за скривеним значењским потенцијалима свакодневног језика, а сами тим и разумевању песништва као истовременог и укрштеног говора „малих ствари“ и „крупних

ситница“. Лиричност је превасходно утемељена на дискретној меланхолији. Усмеравање стваралачког фокуса на „мале ствари“ обавезује нас да трагамо за гласовима који допиру са маргине и управо је у тој скрајнутости и садржана тајна целокупног песничког, али и уметничког стварања, како у савременом добу тако и у прошлости. Све то доприноси чињеници да су Недељковићеви стихови утемељени на изразитој осетљивости за „детал и нијасну“, а самим тим израстају у метонимијске слике аутономне или „нове“ песничке стварности. Препознавање „крупних ситница“, које су важне за историјску датост, усмеравају нас на песничку тежњу да препознамо преломне тренутке у животу појединаца и читавих народа, као и свеколике људске цивилизације. Зато песник наглашава да му је један летњи одмор „у брдима“ помогао да спозна биће стварнога света и повуче границу између њега и „опсена“ тог света („Иметак“). На сличан начин доживљава крошњу дрвета која га је заштитила да не покисне на киши („Погрешна прогноза“). Препознаје приликом садње кромпира нови сусрет са земљом („Садња кромпира“). Воденички точак на Морави помаже му да схвати пролазност времена и токове историје („Точак“). Писање песме помаже му да спозна „бол“ у друши („Црно јагње, Ребека Вест“). Корачање на пешчаној обали отвара просторе за разумевање човековог места у свету („Знање“) и сл.

За Недељковића је језик „велика тајна“, у њему је садржана „недокучива алхемија поезије“ и темељ сваког лирског и не само лирског говора. Истовремено, снага поезије читава се управо у тој способности да доприноси „здрављу језика“, који је често угрожен пред разноликим савременим утицајима и обесмишљавањима. Указујемо посебно на збирке *Језик увелико*, *Сушти послови*, *Тачни стихови*, у којима песник трага за суштином језика и његовог опстанка пред навалом технолошких достигнућа и туђица, које надиру из глобалних сфера и које поништавају идентитет „малих језика“, као и право на посебност и индивидуалност говорника тих језика.

Важни темељи песничке поезике Живорада Недељковића успостављени су у свету детињства као места суштинских сензација каснијих лирских доживљаја. У тој равни посебно се издваја улога мајке, која је не само „темељ живота“, већ и она најузвишенија „светлост поезије“, али је наглашена и улога света предака, пре свега исказана кроз породична запамћења, те кроз песничку традицију и савременост (од Змаја и Ђуре Јакшића, преко Диса и Стевана Луковића, па све до Стевана Раичковића и Бране Петровића и др.).

Можемо закључити на крају овога сажетог исказа да поезија у стваралачком надахнућу Живорада Недељковића настоји да уређује један нови свет и живот, који је можда нестваран или замишљен као „идеална утопија“, али је свакако искренији и чистији од стварног света и живота преплављеног лицемерјем и негативним страстима. То су само неки од аргумената којима смо се руководили приликом издвајања овога песника за добитника угледне књижевне награде насловљене именом песникиње Десанке Максимовић.

ЖИРИ У САСТАВУ:

Проф. др Горан Максимовић,
редовни професор Филозофског факултета Универзитета у Нишу;

Проф. др Ђорђе Деспић,
ванредни професор Филозофског факултета Универзитета у Новом Саду;

Доц. др Бранко Вранеш,
доцент Филолошког факултета Универзитета у Београду;

Др Слађана Илић,
доктор филолошких и доктор политичких наука;

Војислав Карановић,
песник и уредник Редакције културе у Радио Београду РТС-а и добитник
награде „Десанка Максимовић“ за 2019. годину.